

گردآوری و تالیف:

دکتر علیرضا جعفری ۱۴۰۲-۱۴۰۳

تاریخ ادبیات

روازدهم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
قصیدہ ((ملکا ذکر تو گویم))	نظم	سنایی		
گلستان	نثر آمیخته به نظم	سعدی	شکر نعمت	
کلیله و دمنه	نثر آمیخته به نظم	ترجمہ نصرالله منشی	گمان	
قطعہ ((مست و ہشیار))	نظم	پروین اعتصامی		شیوہ بیان این اثر ((طنز)) است.
غزل ((در مکتب حقایق))	نظم	حافظ		

Adabiat_drjaafari Dralirezajaafari www.Dralirezajaafari.ir

✓ گاهی در ادبیات تعلیمی از شیوہ ی مناظرہ استفاده می شود. در مناظرہ گفت و گو و سوال و جواب به قصد غلبہ بر حریف انجام می شود. از **نظامی و پروین اعتصامی** آثاری به این شیوہ در دسترس است.

سوال ۱ نوع گفت و گوی شعر زیر را در اصطلاح ادبی چه می نامند؟ (خرداد ۱۳۹۸)

«نخستین بار گفتش کز کجایی / بگفت از دار ملک آشنایی
بگفت آنجا به صنعت در چه کوشند؟ / بگفت انده خزند و جان فروشند
بگفتا جان فروشی در ادب نیست / بگفت از عشق بازان این عجب نیست»

سوال ۲ شعر زیر، بر پایه «گفت و گو» یا «سؤال و جواب» سروده شده

است؛ این نوع گفتوگو در اصطلاح ادبی، چه نام دارد؟ (شهریور ۱۴۰۱)

«نخستین بار گفتش کز کجایی؟ / بگفت: از دار ملک آشنایی
بگفت: آنجا به صنعت در چه کوشند؟ / بگفت: انده خزند و جان فروشند»

پاسخ: مناظرہ

ادبیات پایداری

فصل دوم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
غزل (آزادی))	نظم	ابوالقاسم عارف قزوینی		در این شعر به سلطه بیگانگان و بیدادگری محمدعلی شاه اشاره شده است.
غزل (دفتزرمانه))	نظم	فرخی یزدی		
روایت سنگرسازان ۲	نثر	عیسی سلمانی لطف آبادی	خاکریز	در این متن به تدبیر شهید ساجدی در احداث خاکریز اشاره شده است.
قصیده (دماوندیه))	نظم	محمدتقی بهار		محمد تقی بهار قصیده ی دماوندیه را در سال ۱۳۰۱ هجری شمسی سرود. تاثیرپذیری بهار از هرج و مرج قلمی و اجتماعی و هتاکی ها در مطبوعات و آزار وطن خواهان و سستی کار دولت مرکزی که به تحریم بیگانگان بروز کرده بود، در این شعر مشهود است.
قصه شیرین فرهاد	نثر	احمد عربلو	جاسوسی که الاغ بود	داستانی به شیوه «طنز»

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari)
[Dralirezajaafari](https://www.instagram.com/Dralirezajaafari)
www.Dralirezajaafari.ir

✓ غزل اجتماعی از قالب های شعری مورد استفاده در ادبیات پایداری است.

• غزل اجتماعی:

محتوا: مسائل سیاسی و اجتماعی

رواج: در عصر مشروطه

شاعران: محمد تقی بهار، عارف قزوینی، فرخی یزدی

سوال ۱ کدامیک از ابیات زیر را می توان بیتی از یک «غزل اجتماعی» دانست؟ (شهریور ۱۴۰۱)

الف) فکری ای هموطنان در راه آزادی خویش / بنمایید که هرکس نکند مثل من است
ب) آیین طریق از نفس پیرمغان یافت / آن خضر که فرخنده پی-اش نام نهادند

پاسخ: الف

ادبیات غنایی ← فصل سوم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
مثنوی معنوی	نظم	مولوی	نی نامه	(نی نامه) هجده بیت آغازین مثنوی مولوی است.
فیه ما فیه	نثر	مولوی	آفتاب جمال حق	
فی حقیقه العشق	نثر	شهاب الدین سهروردی		
تمهیدات	نثر آمیخته به نظم	عین القضاة همدانی	سودای عشق	
مثل درخت در شب باران	نظم	محمد رضا شفیعی کدکنی (م. سرشک)	صبح ستاره باران	شفیعی کدکنی در این شعر از «سعدی» تأثیر گرفته است.

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari)
[Dralirezajaafari](https://www.instagram.com/Dralirezajaafari)
www.Dralirezajaafari.ir

ادبیات سفر و زندگی فصل چهارم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
از پاریز تا پاریس	نثر	محمد ابراهیم باستانی پاریزی		این درس شرح سفر پاریزی برای تحصیل در اروپاست. در این درس اشعاری از حاج میرزا حبیب خراسانی نقل شده است.
تذکره الاولیا	نثر	عطار	سه مرکب زندگی	
کویر	نثر	علی شریعتی		در متن این درس به موضوع کتاب تاریخ بیهق اشاره شده.
بخارای من، ایل من	نثر	محمد بهمن بیگی	بوی جوی مولیان	شعر و چنگ رودکی میل به بازگشت به وطن را در دل امیر سامانی زنده کرد. در این متن، نویسنده از طنز بهره بهره برده است.

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

✓ در **واترلو** یک پانوراما ساخته شده که از شاهکارهای هنری است که تمام مناظر آن بر اساس تعریف ویکتور هوگو از میدان جنگ در **جلد دوم کتاب بینوایان** ساخته شده است. متن درس «**کویر**»، بخشی از یک **حسب حال یا زندگی نامه** است. زیرا نویسنده با ثبت خاطرات و گزارشی از احوال خویش و رخدادهای روزگار، اطلاعاتی اثرگذار ارائه داده است. گرچه اشاره ای به سفرهای خود به کویر دارد اما چون هیچ اشاره ای به رخدادهای طول سفر ندارد و مقصد همواره روستای مزینان است، سفرنامه محسوب نمی شود.

ادبیات انقلاب اسلامی

فصل پنجم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
دری به خانه خورشید	نظم	سلمان هراتی	فصل شکوفایی	
تیرانا	نثر	محمدرضا رحمانی (مهرداد اوستا)		
سانتاماریا	نثر	سید مهدی شجاعی	آن شب عزیز	شرح شهادت شهید موسوی و مجروحیت احمد موحدی
شعر (شکوه چشمان تو)	نظم	مرتضی امیری اسفندقه		این شعر در مورد شهید محسن حججی سروده شده است.

Adabiat_drjaafari Dralirezajaafari www.Dralirezajaafari.ir

✓ «سید حسن حسینی» و «علی سهامی» دو تن از شاعرانی هستند که در قالب رباعی اشعاری در

حیطه ادبیات انقلاب اسلامی سروده اند.

فصل ششم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
شاهنامه	نظم	فردوسی	گذر سیاوش از آتش*	
گلستان	نثر آمیخته به نظم	سعدی	به جوانمردی کوش	
در حیات کوچک پاییز در زندان	نظم	مهدی اخوان ثالث (م. امید) (مات)	خوان هشتم**	راوی هفت خوان، آزاد سرو سیستانی (زاد سرو مرو) یا به قولی ماخ سالار (مرزبان هرات) بوده است.
شعر (ای میهن!)	نظم	ابوالقاسم لاهوتی		

Adabiat_drjaafari Dralirezajaafari www.Dralirezajaafari.ir

✓ **چهار ویژگی مهم حماسه:** 1) داستانی⁽¹⁾، 2) قهرمانی⁽²⁾، 3) ملی و میهنی⁽³⁾، 4) شگفت آوری⁽⁴⁾ (خرق عادت)

1 **زمینه ی داستانی:** بستری از حوادث که حماسه در آن شکل می گیرد.

2 **زمینه ی قهرمانی:** به تصویر کشیدن انسانی با توانایی های جسمی و روحی متمایز با دیگران، به کمک

واژگان و زبان حماسی

3 **زمینه ی ملی و میهنی:** به نمایش گذاشتن اخلاق فردی و اجتماعی و عقاید فکری و مذهبی یک ملت

4 **زمینه ی خرق عادت:** حوادث، انسان ها و موجوداتی نامنتطبق با منطق عینی و تجربه ی علمی، مانند

سیمرغ، دیو و ...

☆ **داستان گذر سیاوش از آتش:** سیاوش، فرزند کاووس، شاه کیانی ست که پس از تولد، رستم او را به زابل

برده، رسم پهلوانی و رزم و بزم به او می آموزد. در بازگشت، سودابه همسر کاووس شاه، به سیاوش دل می بندد و

سیاوش که حیا و پاکدامنی آموخته، تن به گناه نمی سپارد و به همین دلیل از جانب سودابه متهم می شود. کاووس

شاه به خاطر تهمت های سودابه، به توصیه موبدان، آتشی برپا می کند. به سلامت گذشتن سیاوش از آتش، اثبات

بی گناهی اوست.

☆☆ **داستان مرگ رستم:** رستم، پسر زال، پهلوان سیستانی ست. شغاد، برادر ناتنی رستم، در شرایطی ناجوانمردانه

در شکارگاهی، چاهی حفر می کند و موجب کشته شدن رستم و رخس می شود. رستم نیز به عنوان انتقام، از درون

چاه، با تیری شغاد را به درخت می دوزد.

سوال ۱ کدام یک از ویژگی‌های حماسه دربیت‌های زیر دیده می‌شود؟

آنها را از کمانک مقابل انتخاب کنید. (خرداد ۱۳۹۸)

الف) بدان گاه سوگند پرمایه شاه / چنین بود آیین و این بود راه (ملی - قهرمانی)
ب) یکی تازی ای برنشسته سیاه / همی خاک نعلش برآمد به ماه (خرق عادت - ملی)

پاسخ: الف (ملی / ب) خرق عادت

سوال ۲ زمینه حماسی متناسب با هر بیت را از کمانک مقابل آن انتخاب

کنید. (شهریور ۱۳۹۹)

الف) چنین است سوگند چرخ بلند که بر بی گناهان نیاید گزند (ملی / قهرمانی)
ب) همگان خاموش / گرد برگردش به کردار صدف برگرد مروارید / پای تا سرگوش
(خرق عادت / داستانی)

پاسخ: الف (ملی / ب) داستانی

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari) [Dralirezajaafari](https://www.instagram.com/Dralirezajaafari) www.Dralirezajaafari.ir

سوال ۳ کدام یک از ابیات زیر، دارای زمینه ملی حماسه است؟ (دی ۱۴۰۰)

الف) «بدان گاه سوگند پرمایه شاه / چنین بود آیین و این بود راه»
ب) «سراسر همه دشت بریان شدند / بر آن چهر خندانش گریان شدند»

پاسخ: الف

سوال ۴ در همه ابیات به جز گزینه زمینه «ملی» حماسه آشکار است؟

(دی ۱۴۰۰)

۱) پراگنده کافور بر خویشتن / چنان چون بود رسم و ساز کفن
۲) چنین است سوگند چرخ بلند / که بر بی گناهان نیاید گزند
۳) رخ شاه کاووس پرشرم دید / سخن گفتنش با پسر نرم دید
۴) بدان گاه سوگند پرمایه شاه / چنین بود آیین و این بود راه

پاسخ: گزینه «۳»

=| در صورت نیاز به آموزش تصویری
(زمینه‌های حماسه) می‌توانید از
بارکدرو به استفاده کنید:

ادبیات داستانی

فصل هفتم

نام اثر	نظم / نثر	مؤلف	نام درس	توضیحات
منطق الطیر	نظم	عطار نیشابوری	سی مرغ و سیمرغ	
سندبادنامه	نثر	ظهیری سمرقندی	کلان تر و اولی تر	
داستان کوتاه («کباب غاز»)	نثر	محمد علی جمال زاده		
ارمیا	نثر	رضا امیرخانی		

[Adabiat_drjaafari](#) [Dralirezajaafari](#) www.Dralirezajaafari.ir

فصل هفتم ← ادبیات جهان

توضیحات	نام درس	مؤلف	نظم / نثر	نام اثر
	خنده تو	پابلو نرودا	نظم	هوارا از من بگیر، خنده ات رانه!
		یوهان کریستف فریدریش شیلر	نثر	متن ((مسافر))
	عشق جاودانی	شکسپیر	نظم	غزلواره ها
ترجمه عبدالحسین زرین کوب	آخرین درس	آلفونس دوده	نثر	قصه های دوشنبه
		وحشی بافقی	نظم	شعر ((لطف تو))

[Adabiat_drjaafari](https://www.instagram.com/Adabiat_drjaafari)
[Dralirezajaafari](https://www.instagram.com/Dralirezajaafari)
www.Dralirezajaafari.ir

سوال ۱

نام پدیدآورنده هریک از آثار زیر را بنویسید. (دی ۱۴۰۰)

الف) کویر:

ب) دری به خانه خورشید:

ج) منطق الطیر:

سوال ۲

نام صاحب هریک از آثار داده شده را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. (خرداد ۱۴۰۰)

الف) غزلواره ها (شکسپیر / پابلو نرودا)

ب) سانتاماریا (مهرداد اوستا / سید مهدی شجاعی)

سوال ۳

از بین آثار زیر، به ترتیب یک اثر از اخوان ثالث و یک اثر از

سلمان هراتی بیابید. (خرداد ۱۴۰۰)

از پاریز تا پاریس - دری به خانه خورشید - هوا را از من بگیر خنده ات را نه - در حیات کوچک پاییز در زندان

سوال ۴

نام پدیدآورنده هریک از آثار زیر را بنویسید. (دی ۱۳۹۹)

الف) منطق الطیر:

ب) داستان کباب غاز:

ج) في حقيقة العشق:

د) قصه شیرین فرهاد:

سوال ۵

نام پدیدآورنده هریک از آثار زیر را بنویسید. (شهریور ۱۳۹۹)

الف) در حیات کوچک پاییز در زندان:

ب) تذکرة الأولیا:

📍 Adabiat_drjaafari 📷 Dralirezajaafari 🌐 www.Dralirezajaafari.ir

سوال ۶

نام پدیدآورنده هریک از آثار زیر را بنویسید. (شهریور ۱۳۹۹)

الف) فيه ما فيه:

ب) قصه شیرین فرهاد:

سوال ۷

نام پدیدآورنده دو مورد از آثار زیر درست است؛ آن دو را مشخص

کنید. (شهریور ۱۳۹۹)

الف) قصه های دوشنبه (آلفونس دوده)

ب) هوا را از من بگیر خنده ات را نه (شکسپیر)

ج) داستان کباب غاز (رضا امیرخانی)

د) قطعه مسافر (گوته)

سوال ۸

نام پدیدآورنده هریک از آثار زیر را بنویسید. (خرداد ۱۳۹۹)

الف) في حقيقة العشق: دکتر علیرضا جعفری: ب) سانتاماریا:

سوال ۹ نام پدید آورنده هریک از آثار زیر را بنویسید. (خرداد ۱۳۹۹)

الف) قصه های دوشنبه: (ب) ارمیا:

سوال ۱۰ در بین آثار زیر، نام پدید آورنده دو اثر در مقابل آن درست نوشته

شده است؛ آن دو را مشخص کنید. (خرداد ۱۳۹۹)

(فیه مافیه: مولوی) - (منطق الطیر: سنایی غزنوی) - (قصه شیرین فرهاد: ابوالقاسم لاهوتی) - (تیرانا: محمدرضا رحمانی) - (دری به خانه خورشید: احمد عربلو)

سوال ۱۱ هریک از آثار «قصه های دوشنبه، در حیات کوچک پاییز در زندان، فی حقیقه

العشق و قصه شیرین فرهاد»، با کدام یک از توضیحات زیر متناسب است؟ (خرداد ۱۴۰۱)

الف) کتابی است عرفانی از شیخ شهاب الدین سهروردی (ب) شعر خوان هشتم از سروده های این کتاب است (ج) این اثر از ترجمه های عبدالحسین زرین کوب است (د) داستانی است طنز، از احمد عربلو با موضوع دفاع مقدس

سوال ۱۲ جای خالی عبارت زیر را به درستی پُر کنید: «خوان هشتم برگرفته

از کتاب اخوان ثالث است.» (شهریور ۱۴۰۱)

Adabiat_drjaafari Dralirezajaafari www.Dralirezajaafari.ir

سوال ۱۳ نام آفرینندگان هریک از آثار زیر را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۱)

الف) مثل درخت در شب باران (ب) دری به خانه خورشید

سوال ۱۴ آفرینندگان آثاری را که نویسنده آنها نادرست ذکر شده، بنویسید. (خرداد ۱۴۰۲)

((بخاری من، ایل من: محمد بهمن بیگی / تذکرة الاولیا: عطار / تمهیدات: شهاب الدین سهروردی / قصه شیرین فرهاد: نظامی))

سوال ۱۵ در عبارات زیر جاهای خالی را به درستی پر کنید. (خرداد ۱۴۰۲)

الف) کتاب «بینوایان» اثر است.

ب) کتاب نوشته «ظہیری سمرقندی» است.